



ÖMER EĞECİOĞLU

Müzik Tarihinden

Frederick Tarihsel Piyanolar Koleksiyonu



28 Haziran 2021 - 12:59 - Güncelleme: 28 Haziran 2021 - 13:46

Çok sayıda gölün, dört bir tarafa akan nehirlerin doğduğu sulak arazilerin ortasında yer alan Ashburnham adlı küçük belde çarpıcı bir doğaya sahip. Amerika Birleşik Devletleri'nde Boston şehrinin 80 kilometre kadar kuzeybatısında ve New Hampshire eyaletinin sınırında kurulmuş olan yerleşim merkezinin nüfusu 7000 kadar. Etrafı birkaç dağ ve sivri tepeyle bezenmiş, yer yer ormanlık, inişli çıkışlı bir yapısı var coğrafyasının.

Ashburnham arkasını sert cins ağaçlardan oluşan ormanlara dayamış, özellikle meşe-çam ağaçları. Bunların yanısıra akçaağaç, huş, kayın ve dişbudak ağaçları da bulunuyor. Burası 19. yüzyılın sonunda dünyanın sandalye üretiminde başta gelen yerlerindenmiş.

Günümüzde Ashburnham ününü herhalde muhteşem *Frederick Tarihsel Piyanolar Koleksiyonu*'na (The Frederick Collection of Historic Pianos) ve onun uzantısı *Tarihsel Piyano İnceleme Merkezi*'ne (Historical Piano Study Center) borçlu. Bu bir piyano müzesi değil, çünkü enstrümanlar çalışır durumda tutuluyor. Koleksiyondaki piyanolar görmek için değil, aynı zamanda dinlemek için, hatta özellikle dinlemek için oradalar denilebilir. Koleksiyonun halka açık bir uygulaması da Ashburnham'da her sene verilen

Tarihsel Piyano Konserleri (Historical Piano Concerts). Bu konserlerde sanatçılar koleksiyondaki antik piyanoları çalarak bestecilerin kendi zamanlarında kullandıkları enstrümanların ürettiği sesleri mümkün olduğunca günümüze getiriyorlar. Her sezon Ashburnham'da böyle birkaç konser veriliyor.

Koleksiyondaki piyanolara sahipleri Edmund Michael Frederick ve eşi Patricia bakıyorlar. Piyanoların hepsinin çalışır durumda olduğu düşünülürse bu çiftin kırk seneden fazla bir zamandır süregelen tutkusu ve fedakarlığının ne düzeyde olduğu anlaşılıyor.



Ashburnham, ABD'nin Massachusetts eyaletinde Boston şehrine 80 km kadar uzaklıkta, nüfusu 7000 kadar olan bir belde.

Michael Frederick orta öğrenimi için Phillips Exeter Academy'ye gittikten sonra Harvard Üniversitesi'nde Uzak Doğu Tarihi ve Felsefesi üzerine çalıştı. Onaltıncı nesil Bostonlu olan Patricia'nın babası Boston Senfoni'nin halkla ilişkiler müdürü, reklam ve basın sözcüsü, annesi de Boston Senfoni için çalışan bir görsel artistti. Patricia Boston University College of Music'ten müzik öğretmeni diploması aldı, önce Waltham kentinde, daha sonra Newton'da bir okulda müzik dersleri verdi.

1972 de Boston'da tanışan çift evlendikten sonra Michael'in doğduğu eyalet olan Ohio'ya taşındılar. Orada 1984 yılında kadar yaşadıkları sonra Massachusetts'e geri dönerek Ashburnham'a yerleştiler.

Frederick Tarihsel Piyanolar Koleksiyonu'ndaki kuyruklu piyanolar beldenin ana caddesi üzerinde, eski kütüphane binasında yer alıyor. Hemen yanında Tarihsel Piyano

Konserlerine ev sahipliği yapan Ashburnham Cemaat Kilisesi var.



Frederick Tarihsel Piyano Koleksiyonu Ashburnham'ın eski kütüphane binasında yer alıyor. Sağda Tarihsel Piyano Konserlerin verildiği Ashburnham Cemaat Kilisesi.

2019'un sonbaharında Ashburnham'da Patricia and Michael Frederick ile koleksiyonları ve tarihsel piyanolar hakkında konuştum. Bu konudaki tutkuları ve bitmeyen enerjileri üzerine bilgi edindim. Koleksiyonu nasıl ayakta tuttuklarını, bir araya konma evresinden günümüze kalan anılarını ve koleksiyonun geleceği üzerine düşüncelerini sordum.

Ömer Eğecioğlu: Sizin tarihsel piyano koleksiyonunuz ve konser serinizin müzikseverlerin çok ilginç bulacağı konular olduğunu düşünüyorum.

Patricia (Pat): Koleksiyonumuz üzerine bir yazı Çin'de yayınlanan bir müzik dergisinde çıkmıştı.

Size koleksiyonunuzun tarihi ve idari detayları üzerine sorularım olacak.

Michael (Mike): Şöyle başlayayım, 1972'de doğduğum yere birkaç kilometre uzaklıkta bir okulda ders vermek üzere Boston'dan Ohio'ya taşındık. O zamanlar çembalo yapımına ve barok müziğe meraklıydım.

Pat: Frank Hubbard adlı usta çembalo yapımı üzerine kalın bir kitap yazmıştı. Mike onun yardımıyla sıfırdan başlayıp iki çembalo yaptı.

Çıraklığınızı Frank Hubbard'ın yanında yaptınız diyebilir miyiz?

Mike: Hafta sonlarını onun atölyesinde geçirirdim. Cambridge'e oldukça yakın Waltham, Massachusetts'teydi kendisi.



Michael Frederick ve Patricia Frederick, Ashburnham, Eylül 2019.

Atölyesinde çembalo yapım ve tamiriyle mi uğraşırdı?

Pat: Mike ikinci çembalosunu Bay Hubbard'ın davetiyle atölyesinde yaptı. Mike'in orada çalışmasına izin verdi diyelim.

Mike: Çok cömert bir insandı, yeteri kadar yeri de vardı, benim orada çalışmam böylece mümkün oldu.

Bu kendi başına bir yazı olur herhalde.

Mike: Evet, bu konuda bir miktar tecrübe edinmiştim, hatta akademik hayattan ayrılmaya karar verdiğim zaman ilk niyetim çembalo yapmaktı. Sonra piyano için yazılmış repertuarın çoğunun seslendirildiği tarihsel enstrümanlar hakkında fazla birşey bilinmediğini farkettim. 18. yüzyıl sonunda yapılmış piyanolar üzerine çalışmalar vardı ama çoğu insan 19. yüzyıl piyanolarının aşağı yukarı bugünkü piyanolar gibi olduğu varsayımıyla yaklaşıyordu konuya. Ama modern piyanolara benzemiyorlardı bunlar. Bulduğum orijinal enstrümanlar üzerinde çalışarak ve bu konu hakkında yazılmış eski bilgileri toplayarak çok şey öğrendim. Bazı bilgiler bariz yerlerde bulunabiliyordu, eğer bakmayı akıl ederseniz. Örneğin *Grove's Musical Dictionary*'nin ilk baskısında. Zamanın piyanistleri üzerine yazılar vardı, Brahms'ın piyano çalışması yahut Alkan'ın Erard Salonunda tekrar konser vermeğe başladığı gibi güncel haberler bulunabiliyordu. Piyano

akoru üzerine olan maddeyi yazan akortçu, Chopin'in son Londra konserlerinde piyanosunu akord eden adamdı. Dediğim gibi, biraz araştırma ile insanın kendini bilgilendirmesi mümkündür.

Pat: Tesadüfe bakın ki bizde *Grove's Dictionary*'nin ilk basımı vardı, hatta 1880 lerden daha topluca yayımlanmamış halini babam kullanılmış kitap satan bir yerden almıştı.

Böyle bir projeyi başlatmak için gerekli finansmanı nasıl sağladınız?

Mike: Birincisi eşim Pat ders veriyordu, ikincisi de annemi babamı çok dikkatli seçtim.

Tamam.

Mike: Mali gücümüz bu nedenle var. Yoksa genelde özel hayatımız çok sade.

Koleksiyona Ohio'da mı başladınız?

Pat: Mike üç sene Ohio'da bir yüksek okulda ders verdi, daha sonra kırsal alanda bir ev aldık. Etrafımız göz alabildiğince mısır tarlasıydı. Uzakta tek tük de komşularımız vardı. En yakın şehire 70 kilometre kadar uzaktaydık. Dokuz sene burada yaşamının avantajları da vardı, örneğin Mike piyano telleriyle kimse karışmadan istediği gibi deneyler yapabiliyordu.

Buna başladığınız zaman ilgi alanınız sadece eski piyano toplamak değildi, onların mekanik yapısı ile de ilgileniyordunuz.

Mike: Evet, nasıl müzik ürettikleri ile ilgileniyordum. Tabii eğer aletler çalınamıyorsa bunu anlamak da mümkün değil.

Bir örnek olarak, piyanoların telleri konusunda ne yaptınız?

Mike: Birçok şey. Günümüzde tarihsel piyano telleri ürettiklerini uman uzmanlar var. Bunu nasıl söylediğime dikkatinizi çekerim. Bütün detaylara girmeden, bu konu sanıldığından çok daha karışık. Neyse, eskiden tel yapan şirketler değişik amaçlar için, değişik niteliklerde binbir çeşit tel üretiyorlardı. Bazen bu orijinal tellerden bulmak mümkün. Bir kez denediğim tür, kaynak yapmak için metalleri bir arada tutmak için kullanılan tellerdi. Teknik özelliklerini eskiden kullanılan demir piyano tellerine çok yakın buldum.

Bunları kullandınız mı?

Mike: Evet. Bir başka denediğim tel de balıkçıların kullandığı cinstendi. Aşağı yukarı istenen çekme direncine ve yumuşaklığa sahipti. Piyano tellerinin yapısı oldukça karışık ve kimyasal niteliklerini aşır. Kimyasal nitelikleri sadece bir başlangıç noktası. Aynı yapısı olan teli ne kadar ısı kullandığınıza göre çekme direnci ve sertliği çok değişik tellere döndürebiliyorsunuz. Çok sert yapmak mümkün, öyle ki eğer tel makası ile kesmeye çalışsanız makası zedeler. Gayet esnek ve bükülgen hale getirmek de mümkün. Bunlarla deneyler yaptım. Bana çembalo yapımı öğreten usta da modern piyano tellerini değişik ısılarla işleyerek eski çembalo tellerini yakalamaya çalışıyordu. Evet, bu metot da bir yere kadar çalışıyor, ama sadece bir yere kadar.

İlk piyanonuzu hatırlıyor musunuz?

Pat: İlk edindiğimiz enstrümanlar dört köşe piyanolardı.

Mike: Ohio'ya taşındıktan hemen sonra bir antikacıdan 18. yüzyıl sonu yapımı İrlanda yapımı dört köşe bir piyano satın aldık. Tamir edip çalar hale getirebileceğimi düşünüyordum. Mobilya olarak görünümü fena değildi, üstelik fiyatı da uygundu. İlk aldığımız antik piyano bu oldu. Daha sonra birkaç tane daha İrlanda ve İngiliz yapımı dört köşe piyano edindik. İlk kuyruklu piyanomuzu alış tarihimiz 1975. Bir İngiliz müzikoloji dergisinde eski piyano avcısı birinin reklamını görmüştüm, yazıp ne aradığımı söyledim, Chopin'in zamanından bir kuyruklu piyano arıyorum, dedim. İsteddiğimi bir zaman sonra buldu. Fiyatı da fena değildi. Yine de şimdi bildiklerimi o zaman biliyor olsam o kadar ödemezdim.



Frederick Tarihsel Piyanolar Koleksiyonu'ndan üç kuyruklu piyano. Soldan sağa: Ravel'in kullandığı model 1893 Erard; 1871 Streicher; Brahms'ın piyanosunun modeli 1868 Streicher.

Yani ilk kuyruklu piyanonuz İngiltere'den geldi, öyle mi?

Mike: Evet. İkinci Dünya Savaşı sonrasına kadar Amerika'ya çok sayıda kuyruklu piyano ithal edilmiyordu. Herşeyden önce Amerika'da dünya çapında bir piyano endüstrisi vardı, bir de gümrük vergileri ithali kısıtlıyordu.

Şu anda koleksiyonun statüsü nedir?

Pat: Enstrümanlar bizim. Özel bir koleksiyon yani.

Ve bu binada muhafaza ediyorsunuz.

Pat: Evet, Ashburnham'ın eski kütüphane binasında. Kütüphane yeni yerine taşındıktan sonra eski binanın kar amacı gütmeyen bir kuruluş tarafından kullanılabilmesine karar

verildi. Tarihsel, kültürel, eğitimsel, artistik veya bilimsel bir hedefi olması koşuluyla. Bizim yaptığımız aşağı yukarı bunların hepsine uyuyor.

Bina sizin mi?

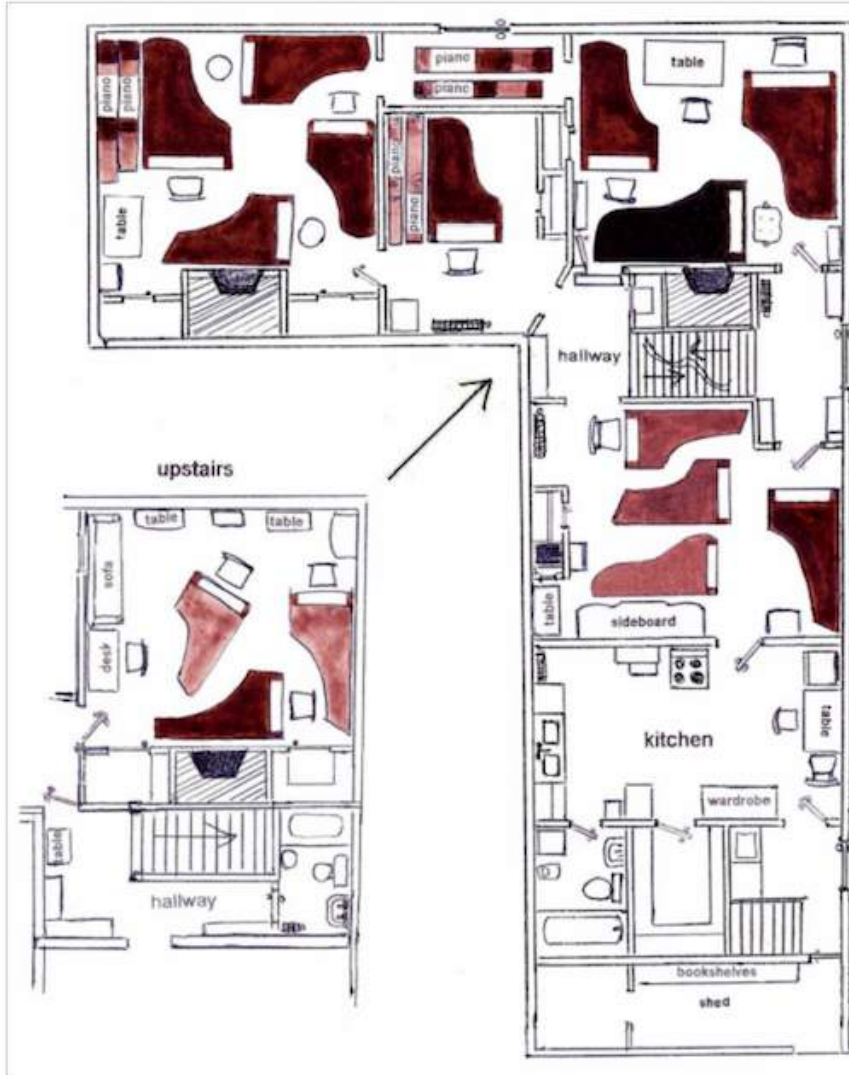
Pat: Şehirden kiralıyoruz.

Piyanoları kütüphane binasına taşımadan önce nerede depoladınız?

Pat: Evimizde.

Peki eviniz ne büyüklükteydi?

Pat: Piyanoların eve nasıl sığıldığını gösteren bir şema var. Baştan aşağı piyano doluydu.



Bugünkü yerleri olan eski kütüphane binasına taşımadan önce Michael ve Patricia'nın evlerindeki kuyruklu piyanoların yerleştirme şeması.

İnsanlar sizi biraz eksantrik buluyor olmalılar.

Mike: Herhalde bazıları buluyordur. Bizim eve gelenler genellikle zayıf insanlardı diye şaka yapıyoruz. Bir de böyle birşeyle uğraştıktan sonra bir bina gördüğünüzde aklınıza gelen ilk soru içine kaç kuyruklu piyano sığdırabileceğiniz. İnanın bu sayı tahmininizden çok daha fazla.

Piyanolarınızın sesi modern piyanolara kıyasla nasıl?

Pat: Biz Ohio'da yaşarken bir gün eve geldim, Mike piyano çalıyordu. Mozart için çok dan dun ve yüksek sesli olduğunu söyledim. Ama çembalo ve dört köşe piyano çaldığı için Mike'ın tuşesi aslında çok hafifti. Meğer benim Steinway piyanomu çalıyormuş, ve sesi çok gürültülü çıkan da Steinway piyanommuş. O zaman bir süredir piyano çalışmamış olduğum için sesi kulağımdan gitmiş. O zaman daha önce sevimli bulduğum ama ciddiye almadığım dört köşe piyanonun Mozart, Haydn ve Beethoven için belki benim Steinway'imden daha uygun olduğunu düşündüm. Mendelssohn ve Chopin devrinden ilk kuyruklu piyanomuzu aldığımızda da bu tarihsel piyanonun Mendelssohn, Schubert ve Chopin için daha uygun olabileceğini düşündük.

Evet.

Pat: Sonra Steinway'i sattık, onun parasıyla bir Erard aldık. Herşeyin başlangıcı bu oldu diyebilirim.

Koleksiyondaki piyanoların listesine baktım, bunların çoğu kuyruklu piyano, değil mi?

Overstrung pianos	Manufacturer	Year	Location
I.	Erard	1928	Paris
	Blüthner	1907	Leipzig
	Erard	1895	Paris
	Bechstein	1892	Berlin
	Blüthner	1877	Leipzig
	Steinway	1866	New York
II.	Erard	1909	Paris
	Erard	1893	Paris
	Erard	1877	Paris
	Streicher	1871	Vienna
	Streicher	1868	Vienna
	Bösendorfer	1877	Vienna
	Chickering	1862	Boston
III.	Erard	1859	Paris
	Bösendorfer	1845	Vienna
	Streicher	1846	Vienna
	Pleyel	1845	Paris
	Erard	1840	Paris
IV.	Erard	1836	Paris
	Tröndlin	c. 1830	Leipzig
	Stodart	c. 1830	London
	Bösendorfer	c. 1830	Vienna
	Graf	c. 1828-1829	Vienna
V.	Katholnig	c. 1805	Vienna
	Clementi	1805	London
	Brodmann	c. 1800-1805	Vienna
	Unsigned Piano	c. 1790-1795	Viennese type

Patricia ve Michael Frederick'in koleksiyonundan Ashburnham'da Tarihsel Piyano İnceleme Merkezi'nde gösterimde olan kuyruklu piyanoların listesi.

Pat: Evet, bütün dört köşe piyanoları elden çıkardık. Sanatçıların stüdyolarında ya da sahnede çaldıkları türden piyanolarla ilgilenmeye başladık.

Mike: Ayrıca zamanla çevrem genişledikçe bu konu hakkında çok daha fazla bilgi edinin oldum. Böylece gittikçe daha kaliteli aletler almam mümkün oldu.

Pat: Koleksiyondaki iyi bir piyanoyu kaliteli bir enstrüman arayan birisine satıp o sınıftan en iyi piyanoyu almaya başladık.



Frederick Tarihsel Piyanolar Koleksiyonu'ndan Ravel tarafından kullanılmış 1877 "Extra-grand modèle de concert" Erard. 88 yerine kalın Sol ve Sol diyeze giden 90 tuřu var.

Mike: Böylece koleksiyon gittikçe değer kazandı. Bizim her zaman belli bir hedefimiz vardı. Eğer bir piyano ciddi bir bestecinin ya da piyanistin oturup çalmak isteyeceği, müziğini duymak isteyeceği bir enstrüman değilse – tabii mecbur kaldıkları zaman her cins piyanoda çalıyorlardı, o başka– o piyano bize hiç bir zaman çekici gelmedi. Ayrıca sonra biliyorsunuz LP lerden CD lere geçildi. Bunun bir neticesi CD lere geçirilecek materyal bulmaktı. Bu amaçla eski 78'likler temizlenip yayınlandı. İnsan hayatının uzunluğuna bakacak olursak, 1860 larda doğan bir sanatçının yeni teknoloji ile kayıt yapacak kadar yaşaması mümkündür. Zaten Liszt, Clara Schumann ve Brahms'ın öğrencileri bunu başardılar.

Scriabin'in 20. yüzyılın başında kağıt piyano rulolarına kayıt ettiği eserler mevcut.

Pat: Piyano rulolarının temel bir sorunu var. Kaydedilen müziğin kusursuz dinlenebilmesi için kaydedildiği piyanoda, ve aradan çok zaman geçmeden çalınması gerekiyor.

Mike: Diyelim ki bir sanatçı çekiç mekanizması yumuşak olan 6' Mason & Hamlin üzerinde piyano rulolarına Rachmaninov kayıt etti. Şimdi onu çekiçleri kaya gibi sert olan 9'7" Bösendorfer'de geri çalılıyorsunuz. Makinanın yapmaya çalıştığı şey çekicinin hızını orijinal kayıttaki hızı ile eşleştirmek. Şimdi bazı tuşlar dokunsanız çalıyor, bazıları ise büyük güç gerektiriyor. Bu makinalar kendilerini üzerinde çalacakları piyanonun niteliklerine göre ayarlamıyor.

Koleksiyonda çok sayıda Erard olduğu dikkatimi çekti.



Erard logosu.

Mike: O kadar çok Erard olmasının belli bir nedeni var. Haydn ve Beethoven'ın Erard'ı olduğu gibi bu Mendelssohn'un en sevdiği alettir. Chopin uzun süre kullandı, Liszt aktif konser hayatının büyük bir kısmında bu marka enstrümanda çaldı. Clara Schumann'ın Erard'ı vardı, Brahms, Ravel ve Faure'nin de.

Piyanolarınızdan birini bir koleksiyoncu bugün satın almak istese, ne derdiniz?

Mike: Hiçbiri satılık değil.

Tabii koleksiyonunuz bir müzeden ziyade yaşayan, organik bir varlık.

Pat: Evet. İlginç bir başka nokta da şöyle. Müzelerin ilgilenip bizim hoşumuza gitmeyen piyanoları şaka mahiyetinde dört sınıfa ayırıyoruz. Her birine komik bir isim koyduk. Bir tanesi *göz ziyafeti* piyano, insanı hayrete düşüren, belki ayak olarak meleklerin havada tuttuğu, kapağın altında bir yağlıboya manzara çizilmiş, buna benzer bir şey. Biz bunlarla ilgilenmiyoruz. Bizde çok güzel görünümlü birkaç piyano var ama onları müziksel değerleri ve bir besteciye olan yakınlıkları nedeniyle edindik. Bir başka ilgilenmediğimiz şey *kutsal emanetler*, birinin saçı veya tırnağı gibi. Bu durumda piyano çok ünlü, zengin, veya tanınmış bir piyaniste aittir. Bununla da ilgilenmiyoruz. Bize bu cins piyanolar öneren oldu, bu piyano falan feşmekanıdır, istemez misiniz? Cevap hayır.

Sirkte teşhir edilmesi gereken *iki-başlı buzağı* piyanoları da var. Bunlar garip bir tarafı olan enstrümanlar. Kimin aklına gelip de bunu yapmış acaba, diye kafa yoracağınız ucubeler. Dördüncü kategori *komsunun piyanosu*. Size birisi gelip şu piyano benim dedemin dedesinindi, ilgilenmez misiniz, der. Eğer belli bir besteciye veya belli bir kuşak müzisyene çok yakınlığı yoksa, cevabımız hayır, ilgilenmeyiz.

Hedefinizde olan tarihi yelpazenin her döneminden piyano örnekleri var mı elinizde?

Pat: Elimizdeki en erken örneklerden sonra gelen dönemin piyanolarından da örnekler olsa iyi olurdu. Elimizde o kuşaktan bir enstrüman var ama restore edilmiş değil.

Hangi zaman diliminden bahsediyorsunuz?

Pat: 1810 ile 1825 arası. Schubert ve geç Beethoven zamanı.

Mike: Tabii Beethoven çok özel bir durum. Kendisi 1810'dan sonra piyano sesinin nüanslarını duyamadığı için ona yön veren sadece kafasında hayal ettiği sest. Bunun da neye benzediğini tabii ki bilemiyoruz.

Konser serisine ne zaman başladınız?

Pat: Ashburnham'a taşındıktan bir yıl sonra, yani 1985'te. Mike'ın Ohio'da ders verdiği okulda bir dizi etkinlik düzenleme planımız vardı. Üstelik önerimize müzik bölümündeki hocalar dahil birçok ilgili gayet sıcak bakıyorlardı, çünkü böylece kampüs yaz aylarında da kullanılmış olacaktı. Ama okulun müdürü bu fikre katılmayıp projeyi iptal etti. Biz de sonunda orada yaşamaktan vazgeçtik.

Mike: Mark Twain'in bir sözü vardır, "ne zaman ölümün yaklaştığını hissetsem Cincinatti'ye giderim" der, çünkü orada herşey elli yıl sonra olur! Bu gözlem birçok konuda geçerli. Bir örnek olarak vereyim, Ohio'da bir zamanlar dünyaca ünlü bir org yapımcısı vardı. Ama Ohio'nun eyalet üniversitesi kendileri için yaptığı orgu istemedi. Neticede o da ülkenin batı kıyısına taşındı.

Pat: Boston, New York ve California'dan gelip koleksiyonumuzu görmek isteyenlerin sayısı Ohio üniversitelerinden zahmet edip gelenlerden çok daha fazlaydı. Biz de bir süre sonra taşınmaya karar verdik.



Frederick Tarihsel Piyanolar Koleksiyonu'ndan 1827 Bösendorfer kuyruklu piyano.

Nasıl taşındığınızı merak ediyorum. Bu kadar çok sayıda piyanoyu nasıl taşıdınız?

Pat: Taşıma şirketinin sahibi Massachusetts'dendi. Dedi ki, "eğer piyanoların ayaklarını çıkarıp onları yan yatırırsanız o zaman mobilya taşıma ücreti alırsınız sizden, piyano değil." Yöre halkından yardım istedik, yakınımızda yaşayan çiftçiler zaten saman balyaları ve yeni doğmuş buzağuları taşımaya alışkın insanlardı, ikişer üçer yardıma geldiler. Piyanoları köşelerinden kaldırıyorlardı, biz de ayakların vidalarını söküyorduk. Sonra da hangi ayaklar hangi piyanonun diye not alıyorduk, ve bir sonraki piyanoya geçiliyordu.

Mike: Ev taşıyan herkesin keşfettiği bir şeyi biz de keşfettik. Genellikle ağır şeylerin, mobilyaların, beyaz eşyaların taşınması o kadar sorun değil – 28 kuyruklu piyano bu kuralı biraz aşılıyor olsa da – insanın asıl zamanını alan ufak tefek şeylerin başağrısı oluyor.

Pat: Şirket piyanoları yeni eve taşıdığı zaman aletleri içeri sokmanın olanaksız olduğunu gördük. Evin giriş kapısının hemen önünde bir duvar vardı.

Mike: Piyanoları eğmek de biraz zor.

Pat: Biz de mutfağın uzantısı olan ahşap ambarı modifiye edip piyanoları eve bu yolla soktuk.

Mike: Pat'le ben daha sonra piyanoları kurup yerleştirmek için birkaç gün harcadık. Sanılanın tersine, çok güç gerektirmeden yapılabilecek bir şey bu. Bir gün yaşlılar nasıl

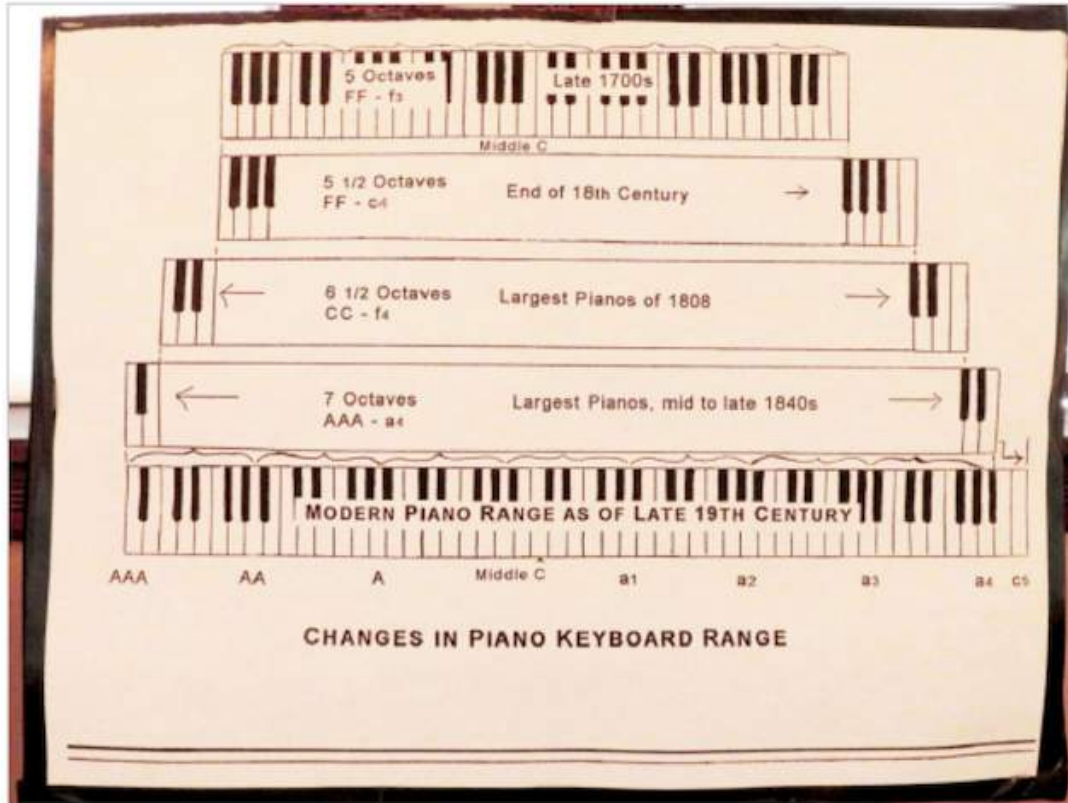
piyano taşıyıp kurabilir diye bir ders vereyim diyorum. Neyse, sonunda hepsini bir araya koymayı becerdik.

Piyanolarınızla kayıt yapan çok sayıda sanatçı var, değil mi?

Pat: O evreye daha sonra geldik. Buraya taşındığımızda şimdi konserlerimize ev sahipliği yapan kilisenin müzik programını beğenip korosuna katıldım. Bir zaman sonra idare heyetine piyano konserlerimiz için kiliseyi kullanmayı teklif ettim, kabul ettiler. Bu 1985 yılındaydı. Hatırlıyorum, ilk konserimize yüzden fazla dinleyici gelmişti. Sonra düzenli olarak her sene yapmaya başladık.

Artık konser seriniz bir gelenek haline gelmiş.

Pat: Bu bizim 35. yılımız. Her sene programımızda yedi konser yer alıyor.



Frederick Tarihsel Piyanolar Koleksiyonu'nda tarih boyunca piyano klavye boylarının değişimini gösteren bir şema.

Kâr amacı gütmeyen bir kuruluşunuz, değil mi?

Pat: Evet. Piyanoların sahibi biziz, ama kuruluş kâr amaçlı değil. Yani biz para kazanmıyoruz bunlardan.

Bana çocuklarınızın koleksiyonla ilgilenmediğini söylemişsiniz. Günü geldiğine kim bakacak bu piyanolara?

Pat: Mükün olduğu kadar koleksiyonu bir arada tutmak istiyoruz. Diyelim ki aradığımız bunu üstlenecek kafa dengi bir milyarder.

Eyalet ilgilenmiyor mu?

Pat: Bildiğiniz gibi, genelde Amerika Birleşik Devletleri'nde ulusal meşgale spordur, sanat değil.

Yani bir plânınız yok.



Frederick Tarihsel Piyano Koleksiyonu'nda bir kuyruklu piyano.

Pat: Uğraşyoruz. Piyano için hem ısı hem nem kontrolü sağlayacak, kendi konser salonu, atelye alanı, kütüphane ve dinleme odasına sahip bir yer arzu ediyoruz. Çok geniş kapsamlı bir kitap ve kayıt koleksiyonumuz da var.

Sizinkine benzeyen koleksiyonlar var mı?

Mike: Piyano koleksiyonlarının çok ilginç yönleri var. Ben şahsen bir sürü değişime şahit oldum. Örneğin İngiltere'de sadece tek bir önemli sayılabilecek özel koleksiyon kaldı. Eskiden üç tane vardı, ikisi bir süre sonra kapandı, piyanolar elden çıkarıldı. Son zamanlara kadar hayatta kalmayı beceren Colt Koleksiyonu'nda ağzımı sulandıran birkaç piyano yok değildi, onu da belirteyim.

Sesleri nasıl?

Mike: O koleksiyon daha çok bakmak içindi. Bizim piyanoları ise çalar hale getirmek çok zaman ve emek aldı. Kestirme bir yolu yok, bir günde ya da on kolay derste iyi bir ses elde edemiyorsunuz.

İleride koleksiyon veya restorasyon yapmak isteyenlere ne tavsiyeleriniz var?

Mike: Antik enstrümanlar ve onların restorasyonu çok sorunlu bir alan çünkü bunu gerçekten yapmayı bilen insanlar çoktan öldü. Eski bir şeyi hayata getirmeye çalışıyorsunuz, bütün estetik parametreleri de göz önüne alarak. Bunu bir yere kadar yapmak mümkün ama hemen olmuyor, kolay bir yöntemi yok. Modern bir piyano teknisyeni iyi tanımlanmış sınırlı çerçeveye sığan bir iş yapıyor. Tek tip bir enstrüman üzerinde çalışıyor, dolayısıyla işi nispeten kolay. Biz iki yüzyılın birikimi ile uğraşmak durumundayız. Üstelik enstrümanlar çok çeşitli ve standartlar tamamen değişik.

Pat: Tarihsel piyanoları renove eden ve çalınabilir hale getiren ustalar yok değil. Ama genelde bütün hepsinin sesi aynı kalitede çıkıyor, çünkü kulaklarına yerleşmiş, kendi fikirleri olan belli bir sesle başlıyorlar. Bizim koleksiyonumuz öyle değil. Mike onları yeni oldukları zamanki seslerine kavuşturmaya çalışıyor. Sanki her piyano ile tek tek konuşup sesinin nasıl olduğunu soruyor gibi.

Mike: Belli bir geleneği devam ettirmek istiyoruz. Amacımız klâsik piyanonun kültürel mirasını yaşatmak. Belki de buna müzik ekolojisi demek uygun olur.

Muhteşem piyano koleksiyonunuzun tarihini ve detaylarını bizimle paylaştığınız için çok teşekkür ederim.



Frederick Tarihsel Piyano Koleksiyonu'ndan 1840 tarihli Erard (Paris) kuyruklu piyano.



Frederick Tarihsel Piyano Koleksiyonu'ndaki antik piyanoların seslerini merak ediyor olabilirsiniz.

Piyanist Zeynep Üçbaşaran Eylül 2019 Ashburnham resitalinde koleksiyondan 1840 Erard piyanosunu kullandı. Sanatçının bis olarak seslendirdiği parça, Abram Chasin'ın Gluck'ün *Orfeo and Euridice* operasından uyarladığı *Melodie d'Orfeo* idi. Bu eserin konserden yapılmış mp3 kaydı aşağıdaki linkten dinlenebilir.



Ömer Eğecioğlu

Santa Barbara, CA, ABD

omer@cs.ucsb.edu

(Bu yazının ilk versiyonu: *AKOB, Akdeniz Opera ve Bale Kulübü Kùltür-Sanat Dergisi*, No. 60, 2021)